

Wennen aan een leven zonder komkommertijd

Het gaat slecht in de glastuinbouw. Het aantal faillissementen in deze sector is verdubbeld. Veel boeren en tuinders die dit overkomt, vallen in een zwart gat, omdat hun hele leven om het bedrijf draait. Maar ze kunnen hulp krijgen.

Door Yvonne Hofs

Juli is komkommertijd. Vakantie, lome dagen en luieren in de zomerzon. Maar niet voor Irma en Twan Derikx (beiden 38) uit het Limburgse Melderslo. Elke zomer rijpten in hun kassen tienduizenden komkommers. Niks achterover leunen met een biertje bij de barbecue. Samen met hun personeel waren ze het hele zomerseizoen druk met de komkommeroogst.

Dit jaar is alles anders. Sinds 1 juli staan de kassen leeg. Het tuinbouwbedrijf van Derikx en zijn broer is failliet. 'Op 18 maart om half vijf 's middags kwam het telefoontje van de bank', vertelt Irma. 'Het was voor ons volkomen onverwacht, want we hadden een hele goede tomatenoogst gehad.'

Het faillissement van de komkommer- en tomatenkwekerij van de gebroeders Derikx is bepaald geen uitzondering. Het gaat niet goed in de glastuinbouw. Vooral telers van snijbloemen en vruchtgroenten als tomaten, komkommers en paprika's hebben het zwaar. In het tweede kwartaal van 2009 gingen ruim twee keer zoveel tuinders failliet als in het voorjaar van 2008.

De malaise is niet alleen te wijten aan de economische crisis. Er zijn ook structurele oorzaken. Bloementelers hebben last van goedkope concurrenten uit Afrika en groentelers slagen er niet in een vuist te maken tegen machtige afnemers (lees: supermarkten) die lage prijzen bedingen.

Irma Derikx voorziet daarom nog veel meer faillissementen en vrijwillige bedrijfsbeëindigingen. 'Onder tuinders is dit het gesprek van de dag: Wie is de volgende? Komkommers brengen nu 15 cent per stuk op, terwijl de kostprijs 22 cent is. In de winkel zien we ze dan liggen voor 50 cent. Dat zet je als tuinder wel aan het denken.'

Faillissementen in de agrarische sector zijn vaker dan in andere bedrijfstakken grote persoonlijke drama's. Het gaat meestal om familiebedrijven die generaties lang van vader op zoon zijn overgegaan.

Tuinders en boeren rollen doorgaans direct van school het bedrijf in en hebben nooit een andere baan gehad of geambieerd. Als je dan op je 40ste of 50ste van de ene

Een plukker in een tomatenkas in Honselersdijk. Deze man en deze kwekerij hebben niets te maken met de inhoud van dit verhaal.

Foto Martijn Beekman / de Volkskrant

op de andere dag naar een ander beroep moet omzien en moet gaan solliciteren, stort de wereld wel even in.

Agrariërs in deze situatie kunnen hulp krijgen van de stichting Zorg om Boer en Tuinder (ZOB). Deze vrijwilligersorganisatie werd

‘Boeren hebben geen hobby’s, ze zijn vaak met hart en ziel boer’

in 1988 met dit doel opgericht. De ongeveer tachtig vrijwilligers van ZOB zijn bijna allemaal ervaringsdeskundigen, die emotionele steun en praktische adviezen geven aan boeren en tuinders die bedrijfsproblemen hebben.

De Achterhoekse oud-boerin Agnes te Molder zet zich al veertien jaar in voor ZOB, sinds zij en haar

man door ziekte gedwongen werden te stoppen met hun melkveehouderij. Ze merkt dat de nood in de land- en tuinbouw stijgt. ‘De laatste maand neemt het aantal hulpvragen duidelijk toe. Deze week kreeg ik elke dag wel een telefoontje, vroeger was dat hoogstens een keer per week.’

Na een hulpverzoek bieden de vrijwilligers van ZOB op de eerste plaats een luisterend oor aan de keukentafel. ‘Stoppers maken toch vaak een rouwproces door’, weet Te Molder. ‘Met hun bedrijf geven ze hun hele levenswijze op. Boeren hebben geen hobby’s; ze zijn vaak met hart en ziel boer. Ze zeggen: ‘Waarvoor sta ik eigenlijk nog op, want de koeien hoeven toch niet meer gemolken te worden.’

Nog pijnlijker is het als de familie de boer of tuinder stille verwijten maakt. ‘Soms vindt de hele familie het jammer dat het stokje niet meer doorgegeven wordt’,

zegt Te Molder. ‘Daar gaat onze boerderij’, is de reactie dan. De boer voelt zich dan heel alleen staan, want zelf heeft hij er natuurlijk al moeite genoeg mee.’

De hulpverleners van ZOB zijn er niet alleen om bij uit te huilen, ze gaan indien nodig ook mee naar de accountant, de bank of de sociale dienst. Nico Glasbergen, voormalig rozenkweker en ZOB-vrijwilliger in Drenthe, bespeurt bij de overheid weinig begrip voor kleine ondernemers. ‘Je zult wel failliet zijn omdat je het breed hebt laten hangen en in een veel te dure auto hebt gereden’, zie je die ambtenaren denken. De woningstichting zegt rustig tegen een dakloos tuindersgezin: ‘Ga maar naar de familie of naar het Leger des Heils.’ Het is gewoon een verschrikking om voor zo’n loket te staan.’

Jan Pieter Popken van LTO Noord Advies adviseert tuinders bij de afwikkeling van het faillissement en

het opbouwen van een nieuw leven. Het valt hem op hoeveel paniek er de laatste tijd heerst in de glastuinbouw. ‘Dat ben ik niet gewend. Ondernemers zijn optimisten die altijd kansen zien, maar nu zien ze het vaak niet meer zitten.’

Tuinders onderschatten stevast

‘Ze moeten echt door een dal, ze moeten even zwarte sneeuw zien’

de geestelijke impact van hun besluit, merkt Popken. ‘Velen denken dat ze het rouwproces al hebben gehad als ze zijn gestopt met hun bedrijf. Maar je moet echt door een dal, je moet even zwarte sneeuw zien. Er zijn er die ’s morgens nog bij de notaris zitten en ’s middags al bij hun nieuwe baas beginnen. Dat gaat later bijna altijd fout.’

Als het leed eenmaal is geleden, komen de meeste ex-agrariërs wel weer aan het werk, als ze tenminste niet te oud zijn.

Popken kent mensen die nu als activiteitenbegeleider in de geestelijke gezondheidszorg, gevangenisbewaarder of tapijtenreiniger werkzaam zijn. Agnes te Molder noemt uitvaartondernemer, natuurbeheerder en bedrijfsvoorlichter als praktijkvoorbeelden. Volgens haar zijn boeren en tuinders om hun arbeidsethos erg gewild bij werkgevers. ‘Het zijn mensen die van aanpakken weten.’

Irma Derikx durft voorzichtig vooruit te kijken. Haar man wil graag ‘iets met sport en kinderen gaan doen’ en zij is van plan haar oude werk in de gezondheidszorg weer op te pakken. Derikx adviseert lotgenoten in elk geval aan te kloppen bij de stichting ZOB. ‘Wij hebben er heel veel steun aan gehad. Ze helpen je echt verder.’